אוניברסיטת בר-אילן

הפקולטה למדעי הרוח

המחלקה לספרות משווה

כתיבה והגשה של הצעת מחקר לתואר שני

הנחיות מחלקתיות למסלול א' (מסלול עם עבודת גמר)

שנת הלימודים תשפ"ז · נוסח נובמבר 2026

הנחיות אלה משלימות את הוראות בית הספר ללימודים מתקדמים.

במקרה של סתירה, הוראות בית הספר גוברות.

תוכן העניינים

1. מטרת ההנחיות ומעמדן 3
2. לוח זמנים, זכאות ונוהל הגשה 3
2.1 מועד ההגשה 3
2.2 המנחה 3
2.3 שלבי ההגשה והאישור 3
2.4 אישור ועדת אתיקה 4
2.5 שינויים לאחר האישור 4
3. דרישות פורמליות (מחייבות) 4
3.1 עימוד לפי דרישות המחלקה 4
4. מבנה ההצעה ותוכנה בחקר הספרות 5
4.1 מבוא ומצב המחקר 5
4.2 שאלת המחקר, התזה המוצעת ותרומת המחקר 5
4.3 המתודולוגיה: הפרק המכריע 6
4.4 ממצאים ראשוניים: קריאה לדוגמה 7
4.5 מתווה פרקים זמני ולוח זמנים 7
4.6 רשימת המקורות 7
5. ציטוט, מראי מקום ורישום ביבליוגרפי לפי MLA 8
5.1 הפניות בגוף הטקסט 8
5.2 ציטוטים 8
5.3 הערות שוליים 8
5.4 ציטוטים בלשונות אחרות 9
5.5 רשומות ברשימת המקורות: תשעת רכיבי הליבה 9
5.6 רשימת המקורות 10
6. יושרה אקדמית ושימוש בבינה מלאכותית יוצרת 11
7. במה מתמקדים השופטים 11
8. רשימת בדיקה לפני ההגשה 11
נספח א': תבנית לעמוד השער 12
נספח ב': טפסים ומקורות 12
נספח ג': הוראות לשימוש נכון בכלי בינה מלאכותית יוצרת (במ"י)

1. מטרת ההנחיות ומעמדן

בית הספר ללימודים מתקדמים מפרסם הנחיות אחידות לכתיבת הצעת מחקר לתואר שני בכל האוניברסיטה. כותרות הפרקים שבהן (רקע מדעי, שיטות מחקר, תוצאות ראשוניות, שאלונים) נוסחו מתוך זיקה לתחומים האמפיריים. מסמך זה מתרגם את הדרישות האלה ללשון של חקר הספרות, ומוסיף את הדרישות של המחלקה לגבי החלקים החשובים ביותר בהצעה בתחומנו: הפרק המתודולוגי, הגדרת הקורפוס, ציר ההשוואה, הטיפול בלשונות ובתרגומים, ושיטת הציטוט והרישום הביבליוגרפי לפי **MLA (MLA Handbook, מהדורה תשיעית, 2021); שיקגו (באחת השיטות מחבר-שנה או הערות וביבליוגרפיה מהדורה 17 ואילך); במקרים חריגים בהם העבודה היא בין-תחומית עם מדעי החברה ייתכן שימוש ב־APA.**

כל האמור בסעיף 3 מחייב ברמה האוניברסיטאית. סעיפים 4–6 הם דרישות המחלקה. סעיפים 7–8 הם כלים לבדיקה עצמית לפני ההגשה.

2. לוח זמנים, זכאות ונוהל הגשה

2.1 מועד ההגשה

- הצעת המחקר מוגשת לאחר גיבוש הנושא בהסכמת המנחה. לפי תקנון בית הספר ללימודים מתקדמים (סעיף 4), יש להגיש אותה למחלקה **עד סוף שנת הלימודים הראשונה, ולא יאוחר מסוף סמסטר א' של שנת הלימודים השנייה**.
- משך הלימודים הוא בדרך כלל שנתיים (סעיף 3). כדי להימנע משכר לימוד נוסף, יש להגיש את עבודת הגמר למחלקה כשלושה חודשים לפני תחילת שנת הלימודים הבאה. הצעה שאושרה מאוחר בשנה השנייה אינה משאירה זמן מספיק לכך, ויש לתכנן בהתאם.
- המלצת המחלקה: להעביר טיוטה מלאה למנחה לא יאוחר מ־**מועד שייקבע על ידי המחלקה**, כדי שהשיפוט והתיקונים יושלמו בתוך המועד שבתקנון.

2.2 המנחה

- המנחה הוא חבר סגל בדרגת מרצה ומעלה, או בדרגת מחקר מקבילה (סעיף 5א).
- הנושא והיקפו נקבעים בהסכמה בין הסטודנט/ית למנחה בשיחה מקדימה. המנחה רשאי/ת לסרב לנושא שאינו בתחום התמחותו/ה או שאינו מתאים בהיקפו לעבודת גמר לתואר שני.
- המנחה קורא/ת טיוטות ומחזיר/ה משוב בתוך זמן סביר, ונפגש/ת עם הסטודנט/ית לפחות אחת לשלושה חודשים במהלך המחקר (נוהל הנחיית סטודנטים לתארים מתקדמים, סעיף 2).

2.3 שלבי ההגשה והאישור

1. כתיבת ההצעה בתיאום עם המנחה, לפי סעיפים 3–6 להלן.
2. לאחר שהמנחה אישר/ה את הנוסח הסופי, הסטודנט/ית והמנחה ממלאים וחותמים על טופס בית הספר **"הצעת תוכנית לעבודת המחקר במסגרת הלימודים לקראת התואר השני"** (בעברית או באנגלית; ראו נספח ב').
3. שליחת ההצעה (קובץ PDF אחד) והטופס החתום למזכירות המחלקה: **שם וכתובת דוא"ל**.
4. ועדת התואר השני של המחלקה ממנה לפחות שופט/ת אחד/ת נוסף/ת על המנחה. השופט/ת הינו חבר/ת סגל במחלקה בדרגת מרצה ומעלה (סעיף 6ב).
5. השופט/ת מגיש/ה חוות דעת כתובה: אישור, אישור בכפוף לתיקונים, או דחייה.

6. אם נדרשים תיקונים, הסטודנט/ית מתקן/ת את ההצעה בהתייעצות עם המנחה וממלא/ת את **"טופס תיקונים להצעת מחקר"**, חתום על ידי הסטודנט/ית והמנחה, ובו פירוט האופן שבו טופלה כל הערה. אם התבקשו שינויים מהותיים, ההצעה המתוקנת חוזרת לשופט/ת.
7. המחלקה מעבירה את ההצעה, הטופס וחוות הדעת לבית הספר ללימודים מתקדמים. אישור המחלקה הוא המלצה בלבד; **האישור הסופי ניתן על ידי בית הספר** (סעיפים 1, 14א). העבודה על התזה נמשכת על בסיס ההצעה המאושרת.

2.4 אישור ועדת אתיקה

רוב המחקרים הספרותיים אינם טעונים אישור אתי. אישור כזה נדרש כאשר המחקר כרוך במשתתפים אנושיים: ראיונות עם סופרים, מתרגמים, במאים או שחקנים; שאלונים; מחקרי התקבלות בקרב קוראים או קהל תיאטרון; או שימוש במסמכים אישיים בלתי מפורסמים של אנשים חיים. במקרים אלה תוגש ההצעה בליווי מסמך מהמחלקה או מהפקולטה המאשר את ביצוע המחקר.

2.5 שינויים לאחר האישור

התאמות קלות בקורפוס או בתוכנית הפרקים הן חלק טבעי מהמחקר, ודי בהסכמת המנחה. שינוי נושא, מנחה או שאלת מחקר מחייב פנייה לוועדת התואר השני של המחלקה, ועשוי לחייב הגשת הצעה חדשה.

3. דרישות פורמליות (מחייבות)

אלה דרישות בית הספר ללימודים מתקדמים. הצעה שאינה עומדת בהן תוחזר ללא שיפוט.

- **עמוד שער** ובו נושא העבודה בעברית ובאנגלית, שם המחלקה, שם הסטודנט/ית ומספר הזהות, ושם המנחה או המנחים. יש להשתמש בתבנית שבנספח א'.
- **עמוד תוכן עניינים** ובו שמות הפרקים ומספרי העמודים.
- **מספור כל העמודים.**
- **היקף מרבי: 15 עמודים מודפסים, לא כולל הרשימה הביבליוגרפית.** בעימוד המפורט להלן מדובר בכ-5,000–6,500 מילים.
- **רשימה ביבליוגרפית עדכנית ואחידה.** מראי המקום, הציטוטים, ההערות והרשימה הביבליוגרפית יהיו במתכונת המקובלת בתחום. במחלקה זו המתכונת היא על פי אחד מכללי הציטוט המפורטים להלן (סעיף 5).

3.1 עימוד לפי דרישות המחלקה

פריט	דרישה
נייר ושוליים	A4; שוליים של 2.5 ס"מ מכל צד.
גופן	עברית: David או Arial בגודל 12. אנגלית: Times New Roman או Arial בגודל 12. הערות שוליים בגודל 10.
ריווח	1.5 שורות בגוף הטקסט. ציטוטי בלוק, הערות ורשימת המקורות יכולים להיות ברווח יחיד.
כותרות	אחידות

פריט	דרישה
שפה	עברית או אנגלית. הצעה באנגלית מתאימה כאשר עבודת הגמר תיכתב באנגלית, דבר המחייב בקשה מנומקת בצירוף המלצת המנחה. עמוד השער תמיד דו-לשוני.
קובץ	קובץ PDF אחד בשם Surname_Firstname_MA-proposal.pdf.

4. מבנה ההצעה ותוכנה בחקר הספרות

כותרות בית הספר מחייבות, אך תוכנן בתחומנו שונה מזה שבמדעים. הטבלה שלהלן מראה כיצד יש להבין כל אחת מהכותרות הנדרשות בהצעת מחקר ספרותית. מותר להשתמש בכותרות הספרותיות שבעמודה האמצעית, ובלבד שהסדר יישמר.

כותרת בית הספר	בחקר הספרות	היקף מומלץ
מבוא ורקע מדעי	מבוא: הבעיה, הקורפוס ומצב המחקר	3–4 עמ'
מטרת המחקר וחשיבותו	שאלת המחקר, התזה המוצעת ותרומת המחקר	1–2 עמ'
שיטות מחקר	מתודולוגיה: קורפוס, ציר השוואה, מסגרת תאורטית, שיטת קריאה	4–5 עמ'
תוצאות ראשוניות / דוגמאות שאלונים	ממצאים ראשוניים: מותנה בנושא העבודה ובסוג העבודה	1–2 עמ'
תוכנית עבודה	מתווה פרקים זמני ולוח זמנים	1 עמ'
רשימה ביבליוגרפית	רשימת מקורות (MLA): מקורות ראשוניים ומחקר	אינה נספרת

ניתן לפתוח את ההצעה בתקציר של עד 250 מילים. התקציר נכלל במניין 15 העמודים.

4.1 מבוא ומצב המחקר

יש לפתוח בבעיה, לא בביוגרפיה של הסופר/ת ולא בסיכום העלילה. כבר בפסקה הראשונה יש לומר במה עוסקת העבודה, אילו טקסטים היא קוראת, ומדוע השאלה ראויה להישאל.

סקירת מצב המחקר היא טיעון, לא רשימה. יש לארגן אותה לפי בעיות או לפי עמדות פרשניות, ולא לסכם מחקר אחר מחקר. עליה להראות (א) מהן הדרכים העיקריות שבהן נקראו הטקסטים או הבעיה; (ב) היכן הקריאות האלה מסכימות, חלוקות או שותקות; (ג) היכן ממוקם המחקר המוצע ביחס אליהן. טענה ש"איש לא כתב על X" צריכה להישען על חיפוש שניתן להראות, כולל מחקר בשפות הקורפוס.

4.2 שאלת המחקר, התזה המוצעת ותרומת המחקר

- **שאלת המחקר** היא שאלה אחת שהעבודה תשיב עליה. שאלות המשנה כפופות לה, ומספרן קטן.
- **התזה המוצעת** (המקבילה הספרותית להשערת המחקר) היא טענה שניתן להתווכח עליה: קורא/ת מיומן/ת יכול/ה לחלוק עליה, והטקסטים יכולים, עקרונית, להפריך אותה. "הרומן עוסק בזיכרון" הוא נושא, לא תזה.

- **תרומת המחקר** צריכה להיות מוצגת לגבי כל תחום מעורב. מחקר השוואתי צריך להסביר מה הוא מוסיף לחקר כל אחת מהמסורות הספרותיות שהוא מפגיש, ומה חושפת ההשוואה עצמה שלא היה מתגלה בעיון בכל טקסט לבדו.

4.3 המתודולוגיה: הפרק המכריע

השופטים במחלקה קוראים פרק זה ראשון. בחקר הספרות "שיטה" אינה פרוטוקול מעבדה, אבל היא כן משמעה הכרעות מפורשות שניתן להגן עליהן: אילו טקסטים, על איזה בסיס הם מושווים, באמצעות אילו מושגים הם נקראים, ובאילו פעולות. הצעה שמזכירה תאוריה אך אינה אומרת מה תעשה בה אין בה מתודולוגיה. הפרק צריך לכלול את החלקים הבאים.

א. הקורפוס

- אילו טקסטים, באילו מהדורות, ומדוע דווקא אלה. יש לנסח את אמות המידה לבחירה (תקופה, סוגה, לשון, יוצר/ת, נושא) ואת גבולות הקורפוס: מה הוצא ממנו במכוון.
- יש להבחין בין הקורפוס הראשוני (הנקרא בקריאה צמודה) לבין הקורפוס המשני או ההקשרי (הנקרא לצורכי רקע).
- יש לציין את מעמדו הטקסטואלי של מה שנקרא: מהדורה מדעית, מהדורה ראשונה, כתב יד, נוסח, טקסט הצגה או תרגום. יש לצטט את המהדורה שבה נעשה שימוש בפועל.

ב. ציר ההשוואה

כל עבודה השוואתית צריכה להשיב על השאלה: על סמך מה מועמדים הטקסטים האלה זה לצד זה? יש לנקוב במכנה המשותף של ההשוואה (*tertium comparationis*) ובסוג הזיקה הנחקרת, למשל:

- **זיקות גנטיות או זיקות מגע:** השפעה, התקבלות, כתיבה מחדש, עיבוד, תולדות תרגום.
- **זיקות טיפולוגיות או אנלוגיות:** מבנים, סוגות או בעיות משותפים ללא מגע ישיר.
- **השוואה תמטית או מוטיבית:** דמות, דימוי או טופוס הנבחנים על פני מסורות שונות.
- **זיקות בין-מדיומליות:** ספרות ותיאטרון, קולנוע, אמנות חזותית או מוזיקה.
- **תפוצה וספרות עולם:** כיצד טקסטים נעים בין לשונות, שווקים וקאנונים.

יש להימנע מהשוואה א-סימטרית, שבה טקסט אחד משמש נורמה והאחר נמדד לעומתו, אלא אם הא-סימטריה עצמה היא מושא המחקר.

ג. המסגרת התאורטית

יש לנקוב בתאוריה או בתאוריות, ואחר כך במושגים המסוימים שישמשו בעבודה, ולהגדירם. יש להסביר מדוע הם הולמים את הקורפוס הזה ומה הם מאפשרים לראות שגישה אחרת לא הייתה מאפשרת. התאוריה היא כלי קריאה, לא קישוט: מושג שאינו חוזר בקריאה לדוגמה (4.4) אינו שייך למסגרת. יש להכיר בגבולות המסגרת ובמתחים בין המושגים המשולבים בה.

ד. שיטת הקריאה והניתוח

יש לתאר מה ייעשה בפועל בטקסטים. בהתאם למחקר, הדבר עשוי לכלול קריאה צמודה (ושל מה: דימויים, פרוזודיה, רטוריקה, קול מספר, מיקוד, רמיזות בין-טקסטואליות); ניתוח היסטורי והקשרי (ארכיונים, כתבי עת, תולדות פרסום); ניתוח נרטולוגי; השוואה בין טקסט מקור לטקסט יעד בחקר התרגום; ניתוח ביצוע ובימוי בדרמה; או שיטות דיגיטליות (קונקורדנציות, כלי קורפוס), ובמקרה זה יש לנקוב בכלים ולהסביר כיצד יפורשו התוצרים שלהם.

ה. לשונות ותרגומים

- יש לציין את יכולת הקריאה בכל אחת מלשונות הקורפוס. עבודה השוואתית נדרשת, ככלל, לקרוא את הטקסטים הראשוניים במקור.
- אם טקסט ראשוני כלשהו נקרא בתרגום בלבד, יש לציין זאת, לנקוב בתרגום ולנמק את הבחירה.
- ציטוטים מלשונות שאינן לשון ההצעה יובאו במקור ובצדם תרגום (ראו 5.4). יש לציין את שם המתרגם/ת, או שהתרגום הוא של הכותב/ת.

ו. היקף ומגבלות

יש לומר מה העבודה לא תעשה ומדוע. גבול מנומק היטב הוא סימן לשליטה בחומר, לא חולשה.

שש שאלות שהפרק המתודולוגי חייב להשיב עליהן

- אילו טקסטים, באילו מהדורות, ומדוע אלה ולא אחרים?
- על סמך מה הם מושווים, ואיזה סוג של זיקה ביניהם נחקר?
- באילו מושגים ייעשה שימוש, כיצד הם מוגדרים, ומדוע הם הולמים את הקורפוס?
- אילו פעולות קריאה ייעשו בטקסטים?
- באילו לשונות ייקראו הטקסטים, וכיצד יטופל התרגום?
- האם המחקר בר-ביצוע במסגרת הזמן של תואר שני ובגבולות היכולת הלשונית של הכותב/ת?

4.4 ממצאים ראשוניים: קריאה לדוגמה - אופציונלי

במקום "התוצאות הראשוניות" או "דוגמאות השאלונים" של התחומים האמפיריים, ניתן לכלול קריאה לדוגמה קצרה (1–2 עמודים): ניתוח של קטע, סצנה או שיר אחד, המיישם את השיטה שתוארה בסעיף 4.3 ומראה שהיא מניבה תוצאות. סיכום עלילה, או פרפרזה על מה שהטקסט אומר, אינם ממצא. במחקר היסטורי, ממצאים ראשוניים מן הארכיון יכולים לבוא במקום הקריאה לדוגמה או לצדה.

4.5 מתווה פרקים זמני ולוח זמנים

יש לפרט את הפרקים המתוכננים, בשניים-שלושה משפטים לכל פרק, ולהציג לוח זמנים לפי סמסטרים עד להגשת העבודה בתוך משך הלימודים הרגיל. המתווה זמני; תפקידו להראות שלמחקר יש צורה.

4.6 רשימת המקורות

- יש לחלק את הרשימה ל**מקורות ראשוניים** ול**מחקר**. בהצעה בעברית, כל חלק יכול להתחלק גם למקורות בעברית ולמקורות בלשונות אחרות (ראו 5.6).
- יש לכלול רק חיבורים הנוגעים למחקר ושנקראו בפועל. רשימה מנופחת ניכרת לעין.
- "עדכנית" פירושה שהרשימה משקפת את המחקר של השנים האחרונות, ולא רק את המחקרים הקלאסיים.
- אחידות היא דרישה: שיטה אחת, המיושמת בכל פריט.

5. ציטוט, מראי מקום ורישום ביבליוגרפי

התקן העיקרי של המחלקה הוא המדריך של איגוד השפות המודרניות, MLA Handbook, במהדורתו התשיעית (2021), יחד עם ההנחיות המתפרסמות ב-MLA Style Center (style.mla.org). ניתן להשתמש

גם במדריך שיקגו (The Chicago Manual of Style), מהדורה 17 ואילך, באחת משתי שיטותיו: הערות וביבליוגרפיה (Notes and Bibliography) או מחבר-שנה (Author-Date). במקרים חריגים, כאשר העבודה בין-תחומית ומשיקה למדעי החברה, ניתן להשתמש בשיטת APA. בכל מקרה יש להקפיד על שיטה אחת לאורך כל העבודה. קישורים למדריכים של כל אחת מהשיטות מרוכזים באתר הספריות של אוניברסיטת בר-אילן: https://lib.biu.ac.il/referencetools.

תוכנות לניהול מקורות (Zotero, EndNote, Mendeley) מפיקות רשומות בכל אחת מהשיטות האלה, אך יש לבדוק את התוצר ידנית: הן נוטות לשבש עורכים, מתרגמים, כותרים בעברית ואותיות רישיות. **הדבר החשוב ביותר הוא לשמור על אחידות בשימוש בשיטה אחת בלבד.**

6. יושרה אקדמית ושימוש בבינה מלאכותית יוצרת

- כל רעיון, ניסוח וממצא שנלקחו ממקור אחר חייבים בייחוס. העתקה (פלגיאט) היא עבירת משמעת.
- **חובת הצהרה.** לפי "הוראות לשימוש נכון בכלי בינה מלאכותית יוצרת" של בית הספר ללימודים מתקדמים (נספח ב'), כל סטודנט/ית חייב/ת להצהיר על שימוש או על אי-שימוש בכלי בינה מלאכותית יוצרת ולפרט את תרומתם, בטופס ההצהרה המצורף להצעה. השימוש מותר רק בידיעת המנחה. תוצר של בינה מלאכותית המצוטט בהצעה מופנה כמו כל מקור אחר (5.5).
- שאלת המחקר, הטיעון והקריאות חייבים להיות של הכותב/ת.
- יש לאמת כל הפניה ביבליוגרפית מול המקור עצמו. כלי בינה מלאכותית מפיקים לעתים קרובות הפניות לספרים ולמאמרים שאינם קיימים; הפניה בדויה נחשבת להפרת יושרה.

7. במה מתמקדים השופטים

אמת מידה	השאלה שהשופט/ת שואל/ת
שאלה	האם יש שאלה אחת ברורה ותזה מוצעת שניתן להתווכח עליה?
מצב המחקר	האם הכותב/ת מכיר/ה את התחום והאם המחקר ממוקם בתוכו?
קורפוס	האם הטקסטים והמהדורות מוגדרים והאם בחירתם מנומקת?
השוואה	האם ציר ההשוואה מפורש והאם ההשוואה מניבה דבר חדש?
תאוריה ושיטה	האם המושגים מוגדרים ומופעלים בפועל בקריאה?
קריאה לדוגמה (אם רלוונטי)	האם הקריאה לדוגמה מראה שהשיטה מניבה תוצאות?
היתכנות	האם ניתן להשלים את המחקר בזמן של תואר שני, בלשונות שהכותב/ת שולט/ת בהן?
צורה	היקף, מבנה, שיטת הציטוט ואיכות הכתיבה.

8. רשימת בדיקה לפני ההגשה

- ☐ עמוד שער דו-לשוני לפי התבנית (נספח א').
- ☐ תוכן עניינים; כל העמודים ממוספרים.
- ☐ לא יותר מ-15 עמודים, לא כולל רשימת המקורות.
- ☐ שאלת המחקר והתזה המוצעת מנוסחות במפורש.
- ☐ הפרק המתודולוגי משיב על שש השאלות שבסעיף 4.3.
- ☐ נכללת קריאה לדוגמה.
- ☐ נכללים מתווה פרקים ולוח זמנים.
- ☐ רשימת המקורות מחולקת למקורות ראשוניים ולמחקר, ונבדקה מול כל הפניה.
- ☐ ציטוטים בלשונות אחרות מובאים במקור ובצדם תרגום.
- ☐ מצורף טופס ההצהרה על שימוש בבינה מלאכותית יוצרת (שימוש או אי-שימוש).
- ☐ המנחה אישר/ה את הנוסח הסופי וחתם/ה על הטופס.
- ☐ מצורף אישור אתי, אם המחקר כרוך במשתתפים אנושיים.
- ☐ קובץ PDF אחד, בשם כמפורט בסעיף 3.1, נשלח עם הטופס החתום למזכירות.

נספח א': תבנית לעמוד השער

אוניברסיטת בר-אילן

Bar-Ilan University

המחלקה לספרות משווה

Department of Comparative Literature

הצעת מחקר לתואר שני

M.A. Research Proposal

הנושא בעברית: _____

Topic in English: _____

שם המנחה: _____

שם המנחה הנוסף/ת (אם יש): _____

שם הסטודנט/ית: _____ מס' זיהוי: _____

תאריך הגשה: _____

נספח ב': טפסים ומקורות

שאלות על ההנחיות: **רכז/ת התואר השני במחלקה, דוא"ל**.

מסמך	היכן למצוא
הנחיות לכתיבת הצעת מחקר (בית הספר ללימודים מתקדמים)	עברית: https://graduate-school.biu.ac.il/node/1772 · אנגלית: https://graduate-school.biu.ac.il/en/node/1916
טופס הצעת תוכנית לעבודת המחקר לתואר שני	דף הטפסים לתואר שני: https://graduate-school.biu.ac.il/node/ 2017 (בעברית ובאנגלית)
טופס תיקונים להצעת מחקר	דף הטפסים לתואר שני: https://graduate-school.biu.ac.il/node/ 2017
הוראות והנחיות להגשת עבודת המחקר (תזה) לתואר השני	https://graduate-school.biu.ac.il/node/1773
תקנון בית הספר ללימודים מתקדמים	https://graduate-school.biu.ac.il/takanon
נוהל הנחיית סטודנטים לתארים מתקדמים	https://graduate-school.biu.ac.il/files/gradschool/shared/nohal_manche_munche.pdf
הוראות לשימוש נכון בכלי בינה מלאכותית יוצרת (כולל טופס הצהרה)	https://graduate-school.biu.ac.il/node/2440
מדריכים לכללי הציטוט השונים	https://lib.biu.ac.il/referencetools

נספח ג': הוראות לשימוש נכון בכלי בינה מלאכותית יוצרת (במ"י - Generative Artificial Intelligence)

מבוא

השילוב המהיר של כלי בינה מלאכותית יוצרת (Generative AI) בהשכלה הגבוהה משנה את טיבה של העבודה הסטודנטיאלית ומשפיע על סוגיות של יושרה אקדמית והתנהלות תקינה. עם סיום שנת הלימודים, ישנו צורך דחוף לחדד את הנהלים החלים על השימוש בכלי במ"י בכתיבה והגשה של עבודות, בחינות בית ושאר מטלות אקדמיות. אוניברסיטת בר-אילן רואה חשיבות בהכשרת סטודנטים/ות בכלי בינה מלאכותית יוצרת ובבניית 'אוריינות בינה מלאכותית' בקרב בוגרותיה ובוגריה, תוך הכרת הערך הגלום בכישורים הללו לשוק העבודה העכשווי והעתידי. לפיכך, אין בכוונתה של האוניברסיטה לאסור את השימוש בכלים אלו, אלא להתוות את מאפייניו של השימוש הנאות בהם. האוניברסיטה מותירה בידי המרצה את שיקול הדעת המלא לגבי התרת השימוש בכלי במ"י והגבלתו לפי ראות עיניו/ה. במידה והמרצה לא הורה/תה מפורשות לסטודנט/ית שהשימוש בכלי בינה מלאכותית יוצרת אסור בקורס האמור, תהא ברירת המחדל שהשימוש מותר, אך תוך חובת גילוי נאות של הסטודנט/ית ביחס לאופן השימוש. החובה לבירור מדיניות השימוש בכלי בינה מלאכותית יוצרת מוטלת בשלמותה על הסטודנט/ית. בכל מקרה בו המדיניות אינה ברורה, יש לשאול את המרצה מהי העדפתו/ה.

הנחיות

א. חובת הצהרה

על סטודנטים/ות תחול החובה להצהיר על שימוש או אי-שימוש בכלי בינה מלאכותית יוצרת במשימותיהם/ן. ההצהרה תפרט אם נעשה שימוש בכלי במ"י ומה היתה תרומתם הספציפית לתוצר הסופי. למדריך זה מצורף

טופס שניתן להדפיס ובו פירוט של אופני השימוש בכלי במ"י. את הטופס יש לצרף באופן דיגיטלי או בעותק קשיח למטלה האקדמית המוגשת.

לצד האמור לעיל, עולה הצורך לחדד את ההנחיות אודות עבירות משמעתיות הכוללות שימוש לרעה בטכנולוגיות אלה. באופן עקרוני, שימוש בבינה מלאכותית יוצרת דומה לסיוע הניתן לסטודנט/ית על ידי אדם אחר. ככל שהדבר מותר על פי תקנוני יושרה אקדמית, יש לייחס את השימוש באופן הראוי, על ידי מתן איזכור, מראה מקום או ציטוט. אם תקנון האוניברסיטה אינו מתיר סיוע מסוג זה כאשר הוא ניתן לסטודנט/ית על ידי אדם אחר, ייחול האיסור גם במקרה של כלי בינה מלאכותית יוצרת, כמפורט בתקנון משמעת, סעיף פלגיאט: https://acad-sec.biu.ac.il/sites/acad-sec/files/shared/Mishmaat/Plagiat.2021.pdf

הכרעה משמעתית בעבירות הקשורות לשימוש שאינו מותר בכלי בינה מלאכותית יוצרת תהיה בהתאם למפורט בתקנון המשמעת האוניברסיטאי: https://acad-sec.biu.ac.il/sites/acad-sec/files/shared/Takanonim/Takanonim%20Senat/TakMishmaatStudentimH.2.1.2024.pdf

ב. שימוש אתי

- **אחריות:** על התוכן שנוצר על ידי הבינה המלאכותית לעבור עריכה וביקורת עצמאית על ידי הסטודנט/ית, על מנת לוודא את נכונותו והתאמתו לדרישות האקדמיות. הסטודנט/ית המגיש/ה את העבודה נושא/ת באחריות על כל הנאמר בה, גם על שגיאות שמקורן בבינה המלאכותית, והן יזקפו לחובתו/ה.
- **שמירה על פרטיות:** יש להקפיד שלא לשתף מידע אישי או רגיש עם כלי הבינה המלאכותית, ולהשתמש בהם באופן המכבד את הפרטיות של כל המעורבים. מדיניות הגנה על פרטיות של האוניברסיטה: https://ict.biu.ac.il/Privacyprotection
- **הגנה על מידע:** יש להקפיד שכל שימוש בכלי בינה מלאכותית יישמע להנחיות הגנת המידע של האוניברסיטה: https://ict.biu.ac.il/Datasec https://ict.biu.ac.il/Documentsec
- **הימנעות מהטיה:** כלי הבינה המלאכותית עשויים להכיל הטיות וטעויות שונות (ובפרט hallucinations, מיס-אינפורמציה ודיס-אינפורמציה). חשוב לבחון את התוכן שנוצר ולהבטיח שהוא מאוזן, מבוסס על מידע מהימן וחף ממידע שקרי במתכוון. בכל מקרה בו נוצר במסגרת השימוש בבינה מלאכותית יוצרת טקסט הכולל תוכן עובדתי, יש לוודא את נכונותו באמצעות כלים אחרים.

טופס הצהרה על שימוש בכלי בינה מלאכותית יוצרת (במ"י - Generative Artificial Intelligence)

(טופס להצהרה על שימוש בכלי בינה מלאכותית יוצרת שיצורף למטלות אקדמיות עם הגשתן)

פקולטה: _____ **מחלקה:** _____ **שנת לימודים:** _____ **סמסטר:** _____

שם המרצה: _____ **שם ומספר הקורס:** _____

הצהרה על שימוש בכלי בינה מלאכותית יוצרת

אני החתום/מה מטה, מס' ת.ז.: _____ מצהיר/ה כי בעבודה זו נעשה שימוש בכלי בינה מלאכותית יוצרת מסוג: _____ למטרות הבאות:

8. **גיבוש רעיונות וסיעור מוחין:** סיוע בגיבוש רעיונות ותכנון מבנה העבודה.
9. **סיוע במחקר:** עזרה באיסוף וסיכום חומרי מחקר רלוונטיים.
10. **טיוטת תוכן והרחבה:** יצירת טיוטות ראשוניות / הרחבת תוכן קיים עם פרטים והסברים נוספים.
11. **שיפור שפה וסגנון:** שיפור בהירות, קוהרנטיות ואיכות סגנונית של הכתיבה.
12. **ציטוט ופורמט:** יצירת ציטוטים אוטומטיים ועיצוב רשימות ביבליוגרפיות.
13. **ניתוח נתונים והצגת גרפיקה:** עזרה בניתוח נתונים ויצירת גרפים ותרשימים.
14. **תרגום ותמיכה בשפה:** מתן סיוע בתרגום ותמיכה בשפה בעת הצורך.

15. **ייצור קוד תוכנה:** כתיבת קוד בשפת מחשב או עריכה שלו.
16. **שימושים מתמטיים:** הוכחת טענות מתמטיות.
17. **אי-שימוש:** לא נעשה כל שימוש בכלי בינה מלאכותית יוצרת בהכנת עבודה זו.

ידוע לי שככל שהיה השימוש בבמ"י, הוא נעשה באישורו/ה של המרצה ולאחר בירור המדיניות הנוגעת לקורס.

חתימה: _____ **תאריך:** _____